

We believe that the specified aspects of strengthening the institutional and security aspects of the development of entrepreneurship constitute the basis for the formation of an extensive system of methodological elements of prospective scientific research based on their individual role and interdependence. Such a system is implemented in response to the existing problem of the imperfection of institutional and security structures of business management, as a result of the dynamism and intensity of the institutional matrix of entrepreneurship, which is caused by rapid informatization and scientific and technical progress, as well as increased competition and globalization of markets.

УДК 338

І. Гончаренко, Я. Цимбалистий

goncharenko.im@knu.edu.ua

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ТА РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Україна продовжує своє героїчне протистояння російському вторгненню. Багато українців боронить нашу державу зі зброєю в руках, вступивши до лав ЗСУ або територіальної оборони. Окрім безпосереднього фронту бойових дій, водночас, не менш важливим є економічний фронт. Беззаперечно, що війна коштує Україні мільярди доларів, які необхідні для забезпечення оборони та підтримання (а в подальшому і відновлення) нашої інфраструктури.

Міцний хребет української економіки – це підприємці та бізнес, здатні особливо стабільно працювати в умовах війни. Запорукою наповнення державного бюджету є налагодження роботи національного бізнесу, зберігаючи при цьому платоспроможність населення. Активізація бізнес-діяльності - ключовий чинник посилення економічної стійкості держави та її здатності ефективно протистояти агресору.

За даними досліджень Європейської бізнес-асоціації у березні 42 % підприємців взагалі припинили свою діяльність; близько третини – зупинили роботу тимчасово, плануючи відновити бізнес-діяльність; у повному обсязі працювали лише 13 % малого та середнього бізнесу [4]. Результати другої хвилі опитування Європейської бізнес-асоціації серед представників малого і середнього бізнесу свідчать, що у квітні-травні кількість непрацюючих представників бізнесу скоротилася з 42 до 25 %; 17 % вже відновили роботу після тимчасового припинення і ще 23 % готувалися до відновлення. Також, збільшилася кількість підприємців, що працюють у повному обсязі – з 13 до 20 %. За перші три місяці війни динаміка реєстрацій нового бізнесу вже наблизилася до 53 % від довоєнного аналогічного

References

1. Гнатенко І.А. Методологічні аспекти розвитку інноваційного підприємництва: теорія та практика: монографія / І.А. Гнатенко. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2019. – 253 с.
2. Klymenchukova N., Oviechkina O., Bulkot G. Institutional and security aspects of the development of entrepreneurship in the conditions of digitalization of the economy / N. Klymenchukova, O. Oviechkina, G. Bulkot // Problems of systemic approach in the economics. - 2022. - № 2 (88) - P. 7-12. - Access mode: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2022-2-1>

періоду березня-квітня 2021 р. За травень-червень 2022 р. цей показник вже зріс до 78 % [5].

Державне регулювання підприємницької діяльності передбачає цілеспрямоване формування урядовими структурами відповідних прямих та опосередкованих інструментів державної підтримки бізнесу, а саме: створення стимулів, використання матеріальних та фінансових ресурсів, що залучаються для суб'єктів підприємництва. Пріоритетність державного регулювання бізнес-діяльності обумовлює необхідність переходу від прямого адміністративного сприяння до формування сприятливого соціально-економічного середовища щодо удосконалення механізмів та інструментів стимулювання розвитку суб'єктів бізнесу.

Президент України В. Зеленський зазначив: «щоб компенсувати втрати в економіці, спричинені повномасштабним вторгненням Росії, необхідно щоб країна працювала і жила, незважаючи на те, що війна. Треба звикнути з думкою, що не варто чекати моменту, коли жодного пострілу не буде. Може бути по-різному. Тому треба працювати. Необхідно відновлення бізнесу, оскільки лише за перший місяць війни дефіцит державного бюджету склав 7 млрд євро» [1].

Саме тому урядом України напружуються механізми щодо створення лояльних умов розвитку бізнесу, який є фундаментальною основою економіки та головним джерелом поповнення бюджету. Українська економіка від початку війни втратила орієнтовно до 50% виробничих потужностей, які були розташовані на тимчасово окупованих територіях [2]. Наслідки російської ескалації для України обговорюються на найвищому міжнародному рівні, зокрема,

наслідки для глобальної продовольчої безпеки, оскільки Україна, як відомо, входить до числа найбільших експортерів сільськогосподарської продукції.

Війна завдає величезних збитків бізнесу, всім категоріям і групам громадян, а також державі в цілому. За офіційними даними, серед працюючих 17% підприємств – це в основному експортери продовольчої продукції (саме вони найменш постраждали від війни). А от потужні металургійні заводи та аграрні підприємства вимушені були повністю призупинити свою діяльність. Аграрний бізнес та металургія є ключовими галузями нашої держави, які приносять кошти в бюджет та забезпечують роботою тисячі людей [3].

За таких важких умов українській владі нагально потрібно акумулювати свої зусилля і спрямувати ресурси на підтримку українського бізнесу, який зараз потребує правильних дій та рішень. Держава допомагає бізнесу розвиватись та стійко триматись на ринку в нинішніх умовах, знизивши відсоткову ставку за кредитами, про це свідчить аналізування ситуації із загальною кількістю кредитів, які були видані в перший місяць війни, можна сказати, що за такого сприяння бізнес має бажання розвиватись та відновлювати свою діяльність. При оформленні кредитів у воєнний стан кожен підприємець і бізнесмен бачать майбутнє своєї справи, а отже і своє власне майбутнє в Україні, і це є вкрай необхідним і позитивним для відновлення вітчизняної економіки.

Не менш важливим в спроможності кредитування є наявність активів у комерційних банках України, які на основі аналізу даних Міністерства фінансів у березні 2022 року є вищими на 9% ніж рік тому, у березні 2021 року. Така статистика свідчить про спроможність українських банків надавати кредити [7].

Також варто відзначити, що більшість суб'єктів бізнесу (за виключенням згідно закону для окремих видів діяльності та осіб) зможуть сплачувати замість податку на прибуток та ПДВ єдиний податок з обігу у розмірі 2%. Для обрання або переходу на спрощену систему оподаткування із наведеними особливостями суб'єкт господарювання до останнього числа місяця, що передує періоду переходу на спрощену систему оподаткування, має подати до контролюючого органу за місцем податкової адреси відповідну заяву, тобто автоматичного переходу не передбачено. Новостворені суб'єкти підприємницької діяльності, які бажають обрати спрощену систему оподаткування з урахуванням особливостей оподаткування, зазначених вище, подають заяву за загальною процедурою та отримати звільнення від сплати єдиного податку платників 1 та 2 груп [5]. Такі платники матимуть право не сплачувати єдиний податок, декларацію за період несплати податку їм не потрібно буде заповнювати. Відповідні норми теж діятимуть

тимчасово з 1 квітня 2022 р. до припинення / скасування воєнного стану [9].

Для відновлення платоспроможності бізнесу та повернення на довоєнний рівень розвитку потрібен буде час, оскільки війна суттєво виснажила в економічному плані більшість суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим постає питання необхідності пролонгування податкових реформ щодо нарахування та сплати єдиного податку і на певний період у післявоєнний час.

Також не можна не згадати, що цьогоріч навесні запрацювала державна Програма релокації бізнесу, спрямована на перенесення виробничих потужностей підприємств на безпечні території.

Надзвичайно важливим є скасування імпорتنих в'їзних мит на певні товарні групи, що дозволяє вітчизняним підприємствам економити на сплаті митних платежів та спрямувати кошти для підтримки працівників зокрема та бізнесу в цілому.

Наступне урядове рішення безпосередньо стосується полегшення діяльності суб'єктів бізнесу під час дії воєнного стану, а саме скасування проведення перевірок. Необхідно зауважити, що спершу було прийнято рішення про відміну майже всіх перевірок, які стосуються діяльності суб'єктів бізнесу але потім прийняті рішення були відкориговані та внесені відповідні правки до законів [8]. Таким чином, одним із нововведень, яке було запроваджено на період воєнного, надзвичайного стану та протягом трьох місяців після його скасування – це встановлення мораторію на перевірки щодо повноти нарахування, декларування та сплати єдиного соціального внеску. Відповідно перевірки, розпочаті до 24 лютого, були призупинені. Штрафні санкції та пеня щодо порушення правил нарахування, декларування та сплати єдиного соціального внеску на відповідний період не застосовуються [9].

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що дії українського уряду з підтримки вітчизняного бізнесу в умовах воєнного стану, є цілком раціональними і враховують особливості кожного з видів бізнес-діяльності і створюють підґрунтя для його успішного відновлення, функціонування та розвитку.

Список літератури

1. Промова Президента України: «Аби ситуація в економіці покращилася, потрібно, щоб країна жила й працювала попри війну». Офіційне інтернет-представництво президента України. URL : <https://www.president.gov.ua/news/abi-situaciya-v-ekonomici-pokrashilasya-potribno-shob-krayin-74389> (дата звернення: 28.09.2022)
2. Я. Голобородько. Війна в Україні: економіка, бізнес, логістика, допомога./ Голобородько Я. // Офіційний сайт транспорту та логістики. URL:<https://trans.info/ru/viyna-v-ukrayini-ekonomika-biznes-logistika-dopomoga-279148> (дата звернення: 27.09.2022).
3. Рівень безробіття в Україні з 2000 по 2021 рр. URL: Офіційний сайт Міністерства фінансів

України. URL: <https://index.minfin.com.ua/labour/unemploy/> (дата звернення: 28.09.2022).

4. Верховна Рада прийняла податкові стимули для бізнесу під час війни. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/pKXHSCN>

5. Війна та регіони України: як змінюється привабливість для підприємців. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/3KXHLyN>

6. Дмитро Шварц. Створення надійного тилу: як працює державна програма релокації бізнесу. URL: Інформаційне агентство «УНІАН». <https://www.unian.ua/economics/finance/stvorennya-nadiynogo-tilu-yak-pracyuye-derzhavna-programa-relokacii-biznesu-novini-ukrajina-11771461.html> (дата звернення: 28.09.2022).

7. Інформація про результати Державної програми «Доступні кредити 5-7-9». Сайт

«Єднання заради розвитку ФПП». URL: <https://bdf.gov.ua/uk/informaciya-pro-rezultati-derzhavnoji-programi-dostupni-krediti-5-7-9> (дата звернення: 28.09.2022).

8. Зміни, що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 та від 14 липня 2021 р. № 723: Постанова КМУ від 12.03.2022 № 274. Офіційний веб портал ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.09.2022).

9. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України № 2120-IX від 15.03.2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/xKXFOtC>

UDC 378.4

Т. Беялов, В. Кохно

taliatbielalov@gmail.com, kokhno.v@outlook.com

Kyiv National University of Technologies and Designy, Kyiv

FORMATION OF THE MODERN MODEL OF INTERACTION OF BUSINESS AND INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION IN POST-WAR RECOVERY OF UKRAINE

In recent years, there has been a trend of strengthening cooperation between higher education and business in Ukraine. The system of interaction between higher education and business in different countries functions differently. Despite the fact that we are talking about countries with developed markets, the list of differences seems quite long. These differences are caused by such factors as the historically formed nature of relations between society and the state, traditions of resolving business conflicts, different types of economic behavior of the population, the level of political culture, and the distribution of resources between different universities. The modern business model is such a composition that transforms innovative technologies into economic benefits for the enterprise and high consumer value for customers. Important features of the modern business environment are: intensifying competition between national and foreign institutions of higher education; emergence of new types of risks in business activities, which are not only economic, but also social and political; the nature of periodic fluctuations in financial markets that change the speed and direction of capital movement.

In such changing conditions, it is especially important to ensure the effective functioning of economic entities, the confirmation of which is the increase in the market value of the enterprise, which becomes possible thanks to the formation of its competitive business model.

Modern business models can be created for: a specific product or service (a group of homogeneous products/services), enterprises as a whole, group of enterprises or holding.

In post-war reconstruction, taking into account the diversity of modern business models and higher education institutions and their structural complexity, it is appropriate to identify a basic set of basic elements that allow to standardize the description of models, facilitate their perception and management.

Each modern model should characterize the following fundamental aspects of the business of any enterprise:

- 1) what is the consumer value offered by the enterprise, the actual state of the economic system;
- 2) how the enterprise creates consumer value;
- 3) how the enterprise implements consumer value.

Today's reality is that the "shelf life" of modern business models and institutions of higher education is getting shorter and shorter. Therefore, every organization has a keen need to constantly create modern business models necessary for the survival and growth of its own business in conjunction with higher education institutions, taking into account the resources and innovations at its disposal [1].

The high variability of consumer needs requires entrepreneurs to constantly improve their business model in order to maintain consumer loyalty.

The standards of Ukrainian higher education do not keep up with technological progress, innovations and the ever-increasing demand for suitable specialists in the industry. The education system continues to focus on lectures and exams without paying enough attention to the realities of practical professional life.

In the end, we have two interdependent sectors that are in fact not connected: business and higher education.